

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Warszawa, dnia 10 maja 2022 r.

Poz. 5427

UCHWAŁA NR XLV/288/22 RADY GMINY OLSZEWO-BORKI

z dnia 27 kwietnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2021 r. Poz. 710 z późn. zm.), uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Olszewo-Borki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Krzysztof Grała

Załącznik
do Uchwały Nr XLV/288/22
Rady Gminy Olszewo-Borki
z dnia 27 kwietnia 2022 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

Olszewo-Borki 2022 r.

SPIS TREŚCI

1. Postanowienia ogólne	3
2. Wstęp.....	4
3. Podstawa prawna.....	5
4. Uregulowania prawne wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	9
4.1. Obowiązek sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami.....	10
4.2. Definicje.....	10
4.3. Przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków.....	12
4.4. Sposoby opieki i ochrony zabytków.....	14
4.5. Opieka nad zabytkami, jako zadanie własne gminy.....	15
5. uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	16
5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	16
5.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami na poziomie województwa i powiatu.....	21
5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonywanymi na poziomie gminy Olszewo-Borki.....	26
6. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu gminy.....	27
6.1. Rys historyczny, położenie geograficzne i podział administracyjny.....	27
7. Diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego gminy Olszewo-Borki.....	30
7.1. Przysiań.....	30
7.2. Nowa Wieś.....	38
8. Ewidencja zabytków.....	39
8.1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu gminy Olszewo-Borki.....	39
8.2. Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci narodowej.....	41
8.3. Wykaz stanowisk archeologicznych włączonych do gminnej ewidencji zabytków gminy Olszewo-Borki.....	42
9. Bilans walorów dziedzictwa kulturowego dla Gminy Olszewo-Borki. Analiza szans i zagrożeń SWOT.....	50
10. Działania w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami. Założenia programowe.....	52

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

11. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki.....	53
12. Postanowienia końcowe.....	54

1. POSTANOWIENIA OGÓLNE

Ilekcroć w programie jest mowa o:

- 1) ustawie – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.)
- 2) programie – należy przez to rozumieć „GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025”.
3. gminie – należy przez to rozumieć Gminę Olszewo-Borki.

Celem programu jest w szczególności:

Nadrzędnym celem „*Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025*” jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cele określane są następująco:

- włączenie problematyki ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych gminy;
- rozpoznawanie uwarunkowań dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;
- uwzględnienie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla opieki nad zabytkami.

2. WSTĘP

Dziedzictwo kulturowe to ważny czynnik życia i działalności każdego człowieka. Stanowi ono dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Zawiera w sobie wszystkie skutki wynikające z interakcji pomiędzy człowiekiem, a otoczeniem na przestrzeni dziejów. Dziedzictwo kulturowe jest narodowym dobrem i powinno stanowić istotną część działalności społeczeństwa obywatelskiego.

Dziedzictwo kulturowe jest podstawowym warunkiem trwania społeczności lokalnych, a jednocześnie stanowi atrakcyjny produkt rynkowy i czynnik rozwoju gospodarczego. Zmieniająca się rzeczywistość społeczna i ekonomiczna oraz wolny rynek gospodarczy stwarzają istotne niebezpieczeństwo dla wszystkich składowych dziedzictwa kulturowego. Zatem konieczne jest znalezienie kompromisu pomiędzy kanonami ochrony, a wymogami życia oraz prawami ekonomicznymi, mając na uwadze, że społeczeństwo (mieszkańcy gminy) są spadkobiercami i depozytariuszami ukształtowanego w długim procesie historycznym dorobku kulturowego poprzednich pokoleń. Należy więc pamiętać, że dziedzictwo kulturowe podlega ochronie i winno być obejmowane jak najszerszymi formami ochrony, gdyż właśnie w oparciu o elementy własnego dziedzictwa jednostka identyfikuje się z daną społecznością. Wobec tego niezwykle istotne jest rozumienie dziedzictwa i traktowanie dziedzictwa jako wartości nadrzędnej, ponadczasowej, niezależnej od tego, kto był jej twórcą, właścicielem czy opiekunem.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.) nakład na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Mówi o tym artykuł 87 ustawy. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekt jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Przyjęty przez Radę Gminy Olszewo-Borki w formie uchwały, Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Będzie służyć podejmowaniu planowanych działań dotyczących inicjowania wspierania, koordynowaniu badań i prac związanych z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechnianiu, promowaniu dziedzictwa kulturowego. Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania mają na

celu poprawę stanu zabytków, ich rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, m. in. poprzez działanie edukacyjne, ma budować w lokalnej społeczności świadomości wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowany na 4 lata. Z realizacji programu, Wójt co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze oraz kulturowe.

3. PODSTAWA PRAWNA

Podstawę prawną sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią:

- **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm. w przepisach art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 82).** Ochrona zabytków jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela. Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), (...) stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art.6. ust. 1), oraz każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)”;
- **ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2021r. poz. 1372)** zgodnie z art. 7 ust.1 pkt 9 zaspokajanie potrzeb wspólnoty należy do własnych zadań gminy. W szczególności zadania własne gminy obejmują zagadnienia związane z ochroną zabytków jak i opieką nad zabytkami;

- **ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 poz. 710)** stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Wprowadza pojęcia ochrony i opieki;
- **ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021r., poz. 741)** precyzuje, co powinno być uwzględniane podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ustaleniach lokalizacji inwestycji celu publicznego. W istotnym z punktu widzenia opieki nad zabytkami obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego uwzględniania się: „wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 1). W studium uwzględniać należy uwarunkowania wynikające ze: (...) „stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”(art.10). Studium oraz plany zagospodarowania przestrzennego powinny określać: (...)„obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk, obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej”. Istotne jest nałożenie na wójtów i burmistrzów obowiązków zarówno zawiadomienia m. in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studiów, planów zagospodarowania przestrzennego i występowania o opinie i wnioski oraz uzgodnienia;
- **ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. 2021r. poz. 2351)** traktuje zabytki w sposób szczególny i podkreśla fakt, że obiekt budowlany należy projektować i budować zapewniając: „ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską”. Wymienione są rodzaje czynności w procesie

budowlanym, również w kontekście obiektów wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a także ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej. W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (w tym wypadku dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru zabytków przez generalnego konserwatora zabytków). Podobnie jest w przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych. Ustawa nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków przed wydaniem pozwolenia na budowę;

- **ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. 2021r. poz. 1899)** w której jednym z wymienionych celów publicznych jest „(...) opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”. Kolejne zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa (tu wyjątkiem są nieruchomości będące we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych) lub jednostki samorządu terytorialnego oraz wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych do spółek, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych. Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu. Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50% ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty oraz o obniżce o 50% opłat z tytułu trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona. Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży

nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości;

- **ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021r., poz. 1098 z późn. zm.)** definiuje „tereny zieleni”, jako „tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowymi przemysłowym”. Zezwolenie na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków. Ustawodawca posłużył się również pojęciem „wartości historycznych”, „kulturowych”, które są jednym z czynników ważnych przy tworzeniu parków krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach;
- **ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r., poz. 194 z późn. zm.),** w której zapisano, że prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym, natomiast państwo, jako mecenas, wspiera tę działalność, a minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań. Sprawowanie opieki nad zabytkami jest jednym z podstawowych zadań instytucji kultury, szczególnie tych wyspecjalizowanych w opiece nad zabytkami, których celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami. Stąd też szeroko pojęta opieka nad zabytkami niekoniecznie musi oznaczać bezpośrednie czynności przy zabytku, ale również gromadzenie wiedzy o zabytkach, jej udostępnianie poprzez np. organizację wystaw, edukację społeczeństwa dotyczącą ochrony zabytków, uświadomienie istnienia odziedziczonych po dawnych mieszkańcach dóbr kultury, uwrażliwienie na wyjątkowy charakter tego dziedzictwa.

4. UREGULOWANIA PRAWNE WYNIKAJĄCE Z USTAWY O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI

4.1. Obowiązek sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami określa zapis art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W myśl art. 87 tej ustawy:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Program, o których mowa w ust. 1, ma na celu, w szczególności:
 - uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania; wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.
3. Gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio Rada Gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Program, o których mowa w ust. 3, jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

4.2. Definicje

Z uwagi na konieczność precyzyjnego odnoszenia się w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami do zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.), przyjęto następujące definicje:

- **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o którym mowa w pkt. 1;
- **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomej, o których mowa w pkt. 1;
- **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

- **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokonywanie tych działań;
- **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba – również programu prac restauratorskich;
- **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębnionych ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

- **krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

4.3. Przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków

Opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania:

1. Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi;
- układami urbanistycznymi i ruralistycznymi;
- zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa;
- dziełami budownictwa obronnego;
- obiektami techniki;
- cmentarzami;
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalnościami wybitnych osobistości lub instytucji.

2. Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosłami artystycznymi i sztukami użytkowymi;
- kolekcjami stanowiących zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych;
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi;
- wytworami techniki, materiałami bibliotecznymi;
- wytworami sztuki ludowej, rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne;
- przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

3. Zabytki archeologiczne między innymi:

- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- cmentarzyska;
- kurhany;
- relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków (prowadzony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków). Do rejestru wpisuje się zabytek na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy;
- uznanie za pomnik historii (przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego);
- decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, forma ochrony pośredniej dla zabytków znajdujących się wykazie zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków utworzonej z trzech komponentów: zabytków wpisanych do rejestru zabytków, zabytków włączonych (i planowanych do włączenia) do wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz innych zabytków wskazanych przez samorząd gminy;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- utworzenie parku kulturowego (uchwała rady gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków).

4.4. Sposoby opieki i ochrony zabytków

Ochrona zabytków polega na podejmowaniu działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, a także korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury.

Szczególnym wymaganiom podlegają zabytki wpisane do rejestru zabytków. Zagospodarowanie na cele użytkowe takich obiektów nieruchomych realizowane może być po przygotowaniu dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku i możliwości jego adaptacji, oraz po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich i programu zagospodarowania zabytku i jego otoczenia. Oprócz tego istnieje także obowiązek zawiadamiania wojewódzkiego konserwatora zabytków o uszkodzeniu lub kradzieży, zagrożeniu, a także o zmianie stanu prawnego (np. sprzedaży) lub zmianie miejsca przechowywania zabytku ruchomego.

Dla obiektów rejestrowych konieczne jest także uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na:

- prowadzenie prac konserwatorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich i architektonicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego i trwałe przeniesienie zabytku ruchomego;
- dokonywanie podziału nieruchomości - zmianę przeznaczenia obiektu i sposobu korzystania z niego;
- umieszczania na obiekcie urządzeń technicznych (np. nadajników), reklam, tablic.

4.5. Opieka nad zabytkami, jako zadanie własne gminy

Obowiązki jednostek samorządowych określają zarówno przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.), jak również ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 z późn. zm.).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki i kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad nimi. Obowiązki są określone m. in. w art. 22 pkt 4 narzucającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków, art. 87 regulującym sporządzenie na okres czteroletni gminnych programów opieki nad zabytkami, oraz w art. 18 i 19 nakazujących uwzględnienie zapisów tych programów przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania.

Dodatkowo w artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 oraz 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawarte są szczegółowe określenia obowiązków samorządu objętych ochroną zabytków, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu.

Artykuł 81 i 82 regulują możliwość udzielenia dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ w uchwale.

Na podstawie artykułu 96 istnieje także możliwość, aby wojewoda na wniosek Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków mógł powierzyć w drodze porozumienia prowadzenie niektórych spraw z

zakresu swojej działalności, w tym: wydawania decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin i powiatów.

W ustawie o samorządzie gminnym w rozdziale 2, określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków. W art. 6 czytamy, że do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzymane ustawami na rzecz innych podmiotów, co za tym idzie również opieki nad zabytkami. Art. 7 doprecyzowuje, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, co może przekładać się na działania związane z opieką nad zabytkami.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025” jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których odwołuje się program połączono na trzech poziomach, tzn: ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

W niniejszym rozdziale przedstawiono szczegółowy wykaz ww. dokumentów.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022: został przyjęty Uchwałą Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 roku i ogłoszony w Monitorze Polskim poz. 808. Uwzględnia on wnioski wypływające z realizacji i monitoringu skuteczności poprzedniego Programu na lata 2014-2017. Głównym celem obecnego Programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami.

Cel główny ma być realizowany za pomocą trzech celów strategicznych:

Cel szczegółowy nr 1: optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego. Ustalono dla tego celu kierunki działania to:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

- wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym;
- wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy nr 2: wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami. Ustalono dla tego celu kierunkowo działania to:

- merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
- podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel szczegółowy nr 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego. Ustalono dla tego celu kierunkowo działania to:

- upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości;
- tworzenie sprzyjających warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 opisuje strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. Jako dopełnienie celów Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami wskazano kilka zagadnień horyzontalnych, z których najistotniejsze dla problematyki gminnego programu opieki nad zabytkami są:

- 1) uporządkowanie sfery ochrony zabytków nieruchomych, uporządkowanie rejestru;
- 2) podniesienie, jakości służb w zakresie realizacji pozostałych zadań w odniesieniu do zabytków nieruchomych (szkolenia, wzmocnienie orzecznictwa);
- 3) zwiększenie efektywności ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego – poprzez lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków, a społecznościami żyjącymi w ich otoczeniu;
- 4) wdrożenie procesów kształtowania postawy krajobrazowej wśród organów ochrony zabytków;

- 5) zwiększenie zaangażowania samorządów, ze szczególnym uwzględnieniem gmin w ochronę i opiekę nad zabytkami, oraz wzmocnienie zaangażowania społecznego na rzecz ochrony zabytków, w tym propagowanie parków kulturowych, jako skutecznej formy ochrony zabytków;
- 6) merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w zakresie opieki nad zabytkami przez organy ochrony zabytków;
- 7) promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem internetu;
- 8) zwiększenie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030: aktualnie obowiązującym krajowym dokumentem planistycznym jest Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju 2030. Koncepcja ukazała się drukiem w 2012 roku (Monitor Polski z 2012 r., poz. 239). Dokument dotyczy ładu przestrzennego Polski, został przyjęty przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 roku. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długiej perspektywie czasowej. Szczególny nacisk położony został na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, który decyduje o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. W ramach dokumentu zdefiniowane zostały m. in. uwarunkowania polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat – zbiór czynników i procesów zależnych w niewielkim stopniu od działań rządu i innych podmiotów publicznych, które mogą jednak wywierać duży wpływ na sposób prowadzenia polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wyznaczanie celów i możliwości ich osiągnięcia, w związku, z czym powinny być uwzględniane w formułowaniu i prowadzeniu tej polityki. Uwzględniono wśród nich także uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego. Zdiagnozowano m. in. niski, niezgodny z posiadanym potencjałem rozwojowym, poziom wykorzystania funkcji symbolicznych i promocyjnych zasobów dziedzictwa kulturowego. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 uwzględnia powiązania polityki przestrzennej z ochroną i opieką nad zabytkami oraz zalecenia odnoszące się do zachowania i wykorzystania dziedzictwa kulturowego Polski:

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

- rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów w celu wzmocnienia i wyeksponowania ich funkcji;
- zabezpieczenie możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowanie w dobrym stanie zasobów naturalnych, kulturowych i lokalnych walorów środowiska;
- zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym najcenniejszych fragmentów przestrzeni przyrodniczej, w procesie trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego – przy aktywnym udziale różnorodnych partnerów, w szczególności społeczności lokalnych;
- rozpoznanie i zachowanie charakterystycznych krajobrazów przyrodniczych i historycznych oraz związanych z nimi elementów symbolicznych o charakterze dóbr materialnych lub stanowiących część niematerialną dziedzictwa kultury oraz rozwój współczesnych krajobrazów kulturowych;
- wykorzystanie unikalnych zasobów krajobrazu kulturowego i budowanie specjalizacji terytorialnej w celu rozwoju lokalnych rynków pracy;
- ochrona i wykorzystanie dla harmonijnego rozwoju obszarów wiejskich ich potencjału przyrodniczego, krajobrazowego i kulturowego;
- dbałość o zabytki oraz dziedzictwo kulturowe, kultywowanie tradycji lokalnych, sprzyjające rozwojowi turystyki i wspomagające proces budowania/wzmacniania tożsamości kulturowej;
- kompleksowe lokalne programy rewitalizacji powinny zapewniać poprawę stanu budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej, ochronę dziedzictwa kulturowego, zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych, poprawę transportu publicznego, itp.;

- zintegrowana ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- prowadzenie aktywnej polityki konserwatorskiej i promocyjnej w stosunku do zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i zabytkowych obiektów kultury, obejmującej określenie przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony, prowadzenie monitoringu zachowania zasobów; powstanie list krajobrazów i obiektów o unikatowych wartościach przyrodniczych, historycznych, archeologicznych, szczególnie o cechach symbolu, a także upowszechnienie listy krajobrazów zagrożonych;
- zabezpieczenie dziedzictwa przed skutkami klęsk żywiołowych;
- edukacja obywatelska w zakresie budowania powszechnego przekonania, że polska przestrzeń pojmowana, jako bogactwo naturalne i dziedzictwo kulturowe podlega zasadom zrównoważonego rozwoju, a ład przestrzenny jest dobrem publicznym.

Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - „Dziedzictwo Kulturowe”: celem Programu „Dziedzictwo Kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspierania działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej. Program składa się z następujących priorytetów:

- ochrona zabytków;
- wspieranie działalności muzeów;
- kultura ludowa i tradycyjna;
- ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą;
- ochrona zabytków archeologicznych;
- ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego;
- miejsca Pamięci Narodowej.

5.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z dokumentami na poziomie województwa i powiatu

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025” w trakcie swojego obowiązywania zakłada zgodność z następującymi dokumentami:

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku: kwestia opieki nad zabytkami jest traktowana w Strategii w szerszym kontekście. Jednym z ramowych celów strategicznych programu jest kultura i dziedzictwo oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia, utrwalanie dziedzictwa kulturowego regionu w celu budowania tożsamości oraz promocji turystycznej Mazowsza w kraju i zagranicą w połączeniu z aktywizacją obywatelską i zawodową społeczności lokalnych. Województwo Mazowieckie to region o wysokiej jakości życia, rozwoju opartego na wiedzy, umiejętnościach, aktywności i otwartości mieszkańców, silniej i zróżnicowanej gospodarki partnerskiej współpracy, atrakcyjnej i spójnej przestrzeni, a także kultywowania dziedzictwa oraz tradycji, umacniający tożsamość budowaną na fundamencie poszanowania bogatej spuścizny historycznej.

Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Mazowieckim 2018-2021: jest podstawowym dokumentem określającym politykę samorządu województwa w sferze sprawowania opieki nad dziedzictwem kulturowym oraz jego racjonalnym wykorzystaniem. Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Mazowieckim 2018-2021 został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą Nr 174/18 z dnia 13 listopada 2018 r.

Głównym zamierzeniem Programu jest stworzenie warunków dla kreowania i realizowania zadań z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami na terenie województwa mazowieckiego oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego jako czynnika wpływającego na rozwój gospodarczy i społeczny regionu.

Zawarty w niniejszym Programie hierarchiczny układ w tej sferze tworzą: wizja regionu, cel strategiczny, cele operacyjne i przyporządkowanie kierunków działań, a także zasady monitorowania oraz uwarunkowania realizacyjne.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego: został przyjęty przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą Nr 22/18 z dnia 19 grudnia 2018 r. Integralną częścią Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest Plan Zagospodarowania Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Warszawy.

W zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego obecnie obowiązujący plan jest znacznie skromniejszy niż poprzedni, zatwierdzony w 2014 r. i zakłada:

- 1) realizację zadań wskazanych w wojewódzkim programie opieki nad zabytkami;
- 2) zachowanie i kreowanie ładu przestrzennego, zachowanie walorów krajobrazu kulturowego oraz kształtowanie pasm przyrodniczo-kulturowych o znaczeniu regionalnym poprzez:
 - przeciwdziałanie negatywnym efektom urbanizacji i rurbanizacji, czyli rozbudowy terenów miejskich na tereny wiejskie, np. przedmieścia miast;
 - wzmacnianie przestrzennych walorów obiektów oraz układów przestrzennych (w tym obiektów i obszarów poprzemysłowych) poprzez rewitalizację, restaurację oraz rekultywację;
 - ochronę, rewitalizację i rewaloryzację obiektów i obszarów historycznych (zwłaszcza architektury drewnianej i poprzemysłowej, dworskiej, obronnej, dorobku nauki i techniki) w tym zabytków mających znaczenie symboliczne;
 - odbudowę i rekonstrukcję dóbr należących do światowego i krajowego dziedzictwa po zniszczeniu w wyniku konfliktów zbrojnych lub katastrof spowodowanych zagrożeniami naturalnymi;
 - wykorzystanie sieci miast historycznych oraz atrakcji krajobrazowo-architektonicznych m. in. Dla wyznaczania szlaków turystyki kulturowej;
 - tworzenie muzeów, w tym Stacji Muzeum, Muzeum Centralnego Okręgu Przemysłowego na terenie dawnej Fabryki Broni oraz Centrum Nauki im. T. Sołtyka w Radomiu;
 - ochronę regionów etnograficznych oraz krain historycznych, jako cennych i charakterystycznych krajobrazów kulturowych, również jako element współpracy oraz rozwoju powiązań z sąsiadującymi województwami.

Powiatowy program opieki nad zabytkami powiatu ostrołęckiego na lata 2018-2021¹: został przyjęty uchwałą nr XLVI/338/2018 Rady Powiatu Ostrołęckiego z dnia 19 czerwca 2018 r. Autorzy programu wyczerpująco scharakteryzowali historię oraz dziedzictwo kulturowe gmin wchodzących w skład powiatu. Uzupełniono to wykazami obiektów zabytkowych chronionych wpisem do rejestru zabytków województwa mazowieckiego oraz ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Część z tych wykazów zdezaktualizowała się. Założenia programowe powiatowego programu opieki nad zabytkami opracowane zostały w oparciu o przeprowadzoną diagnozę stanu dziedzictwa kulturowego i analizę SWOT. Priorytety są zgodne z planem rozwoju lokalnego powiatu na lata 2016-2020 oraz priorytetami wyznaczonymi w programie opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim na lata 2017-2020.

W celu realizacji przyjętych priorytetów wyznaczone zostały długofalowe kierunki działań:

1. Zahamowanie procesu degradacji zabytków i podejmowanie działań poprawiających stan ich zachowania.
2. Zwiększenie atrakcyjności zabytków poprzez turystyczne zagospodarowanie walorów przyrodniczych powiatu.
3. Podwyższenie świadomości wartości dziedzictwa kulturowego powiatu.
4. Pobudzenie w lokalnej społeczności zainteresowania dziedzictwem materialnym i niematerialnym powiatu.
5. Wykorzystanie nowych technologii do promocji dziedzictwa kulturowego,
6. Budowanie bazy wiedzy o dziedzictwie kulturowym, 7. Korzystanie z technik cyfrowych.

Priorytet I: Ochrona dziedzictwa kulturowego przy wykorzystaniu potencjału przyrodniczego

Kierunek działania 1: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i podejmowanie działań poprawiających stan ich zachowania

Zadania:

- monitoring stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych,
- zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed zniszczeniem i dewastacją, prace remontowe,

¹ Omawiany powiatowy program opieki nad zabytkami powiatu ostrołęckiego obowiązywał w latach 2018-2021. Z racji tego, że w czasie opracowywania programu opieki nad zabytkami gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025 nie było przyjętej aktualizacji w/w dokumentu, zdecydowano o przywołaniu wersji obowiązującej w latach 2018-2021.

- aplikowanie o środki zewnętrzne na remonty, renowacje, restauracje, rewitalizacje zabytków,
- informowanie właścicieli zabytków o możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych na odnawianie zabytków.

Kierunek działania 2: Zwiększenie atrakcyjności zabytków poprzez turystyczne zagospodarowanie walorów przyrodniczych powiatu

Zadania:

- oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych,
- uwzględnienie informacji o zabytkach w produkcie turystycznym powiatu,
- opracowanie i wytyczenie szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego.

Priorytet II: Promocja i edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego

Kierunek działania 1: Podwyższenie świadomości wartości dziedzictwa kulturowego

Zadania:

- propagowanie wiedzy o dziedzictwie w placówkach oświatowo-wychowawczych,
- organizacja szkoleń, spotkań informacyjnych i kursów o tematyce dziedzictwa kulturowego powiatu,
- publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w lokalnej prasie i w materiałach promocyjnych powiatu.

Kierunek działania 2: Pobudzenie zainteresowania dziedzictwem materialnym i niematerialnym powiatu.

Zadania:

- współorganizacja konkursów plastycznych i fotograficznych o tematyce zabytków powiatu,
- wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw o tradycjach folklorystycznych,

- współorganizacja i dotowanie cyklicznych imprez kulturalnych, inscenizacji oraz ważnych wydarzeń historycznych, w szczególności zorganizowanych w obiektach zabytkowych, kultywujących tradycję i budujących tożsamość lokalną.

Kierunek działania 3: Wykorzystanie nowych technologii do promocji dziedzictwa kulturowego.

Zadania:

- promocja na stronie internetowej powiatu dobrych praktyk w zakresie działań renowacyjnych, rewitalizacyjnych, remontowych zabytków,
- zamieszczanie na stronie internetowej treści informacyjnych związanych z tematyką turystyki kulturowej, w tym, informacji o wytyczonych szlakach i ścieżkach edukacyjnych,
- zamieszczanie na stronie internetowej powiatu oraz w lokalnych mediach informacji o zasobach dziedzictwa kulturowego powiatu.

Priorytet III: Tworzenie systemu wiedzy o zabytkach i dziedzictwie niematerialnym

Kierunek działania 1: Budowanie bazy wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

Działania:

- współpraca z gminami i wojewódzkim konserwatorem zabytków,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi podejmującymi problematykę zagadnienia ochrony dziedzictwa kulturowego,
- współpraca z właścicielami zabytków i społecznością lokalną, - współpraca z organami administracji publicznej wyższego szczebla.

Kierunek działania 2: Korzystanie z technik cyfrowych.

Działania:

- rozbudowanie strony internetowej powiatu o treści związane zabytkami powiatu ostrołęckiego,
- promocja projektów dotyczących digitalizacji i archiwizacji dokumentów i fotografii dziedzictwa.

5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonywanymi na poziomie gminy Olszewo-Borki

Poniżej wskazano dokumenty strategiczne dla gminy Olszewo-Borki. Wyszczególniono oraz przedstawiono zagadnienia w zakresie dziedzictwa kulturowego rozwoju oraz kierunków rozwoju przestrzennego gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszewo-Borki: obowiązujące Studium zostało przyjęte Uchwałą II/8/02 z grudnia 2002 roku przez Radę Gminy Olszewo-Borki. Składa się z dwóch części: uwarunkowania rozwoju oraz kierunku przestrzennego gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem określającym w sposób ogólny politykę przestrzenną i lokalne zasady zagospodarowania. Dokument w punkcie 4 określa kierunki zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary i zasady ochrony dziedzictwa i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Olszewo-Borki na lata 2016-2030: jest dokumentem, który wskazuje kierunki w jakich powinna zmierzać gmina aby zapewnić sobie zrównoważony rozwój, a mieszkańcom polepszenie warunków życia. Dokument stanowi podstawę działań gminy, programów i przedsięwzięć realizowanych na terenie gminy. W dokumencie znajdziemy informacje o obiektach wpisanych do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków mających istotne znaczenie dla gminy.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Olszewo-Borki: na terenie gminy Olszewo-Borki obecnie obowiązuje plan zagospodarowania przestrzennego, który został przyjęty Uchwałą Nr XXX/193/06 Rady Gminy Olszewo-Borki z dnia 30 czerwca 2006 roku (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 165 poz. 6505 z dn. 22.08.2006 r.).

Opracowanie określa ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym: ochronę zabytków wpisanych do rejestru zabytków oraz znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Olszewo-Borki.

6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU GMINY

6.1. Rys historyczny, położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Olszewo-Borki jest najmłodszą gminą w powiecie ostrołęckim. Została utworzona na podstawie Uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie z dnia 1 grudnia 1972 roku. Działalność rozpoczęła od 1 stycznia 1973 roku. W latach 1954-1972 w Olszewie-Borkach funkcjonowała Gromadzka Rada Narodowa.

Historia gminy Olszewo-Borki jest ściśle związana historią miejscowości o tej samej nazwie. Pierwsze wzmianki dotyczące Olszewa-Borek pochodzą z końca XIV wieku. W tym okresie książęta mazowieccy prowadzili ożywioną działalność osadniczą, sprowadzając ludność z głębi Mazowsza. Wśród osadników przeważała drobna szlachta, która osiadała się pojedynczo lub całymi rodami.

Ziemie obejmujące lub bezpośrednio stykające się ze wsią Olszewo-Borki u schyłku XIV wieku zostały przez księcia Janusza Starszego w całości nadane lub sprzedane przybyłej szlachcie. W skutek tego powstały wsie Drężewo, Olszewo oraz Kruki.

Kluczowym momentem rozwoju Olszewa-Borek i okolicznych wsi było przyłączenie ziemi księstwa mazowieckiego do Królestwa Polskiego w 1529 roku. W tym czasie nastąpił szybki rozwój gospodarczy starostwa ostrołęckiego i ziem wchodzących w jego skład. Lata Potopu Szwedzkiego, Rozbioru Polski, Powstania Kościuszkowskiego i Pierwszej Wojny Światowej doprowadziły teren obecnej gminy do upadku gospodarczego. Bitwy stoczone w rejonie Olszewa-Borek, Drężewa i Ostrołęki w latach 1807, 1830, 1914 i 1915 oraz przebiegająca wzdłuż rzeki Narew linia frontu dopełniła zniszczenia. W okresie międzywojennym Olszewo-Borki i okoliczne wsie były terenami typowo rolniczymi. W latach 1923-1924 podjęto próbę zlokalizowania poważnej inwestycji na terenie Olszewa-Borek. Mianowicie projektowano usytuowanie nowej elektrowni na rzece Omulew w miejscu dawnego młyna wodnego. Jednak wobec szalejącej w tamtym czasie inflacji i braku funduszy, koncepcja budowy przepadła bezpowrotnie, wraz z nią szansa na szybki rozwój regionu.

W okresie II wojny światowej, jesienią 1939 roku w lasach obok wsi Żebry Chudek, Niemcy dokonali zbiorowego mordu ponad 1000 osób podejrzanych o działalność polityczną. Była to

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

ludność z terenów obecnego województwa pomorskiego i wielkopolskiego, którą przywieziono pociągami w głąb kraju. W 1944 roku Niemcy chcąc zatrzeć ślady zbrodni, odkopali zwłoki i wywieźli w nieznanym kierunku. Obecnie w tym miejscu znajduje się Miejsce Pamięci Narodowej. Po wojnie miejscowość Olszewo-Borki stała się siedzibą Gromadzkiej Rady Narodowej. Reformy administracyjne w kolejnych latach przyczyniły się do rozwoju miejscowości, która stała się podmiejską osadą liczącą w ramach całego obszaru ewidencyjnego ponad 2000 mieszkańców.

Gmina Olszewo-Borki, to gmina o charakterze wiejskim, która położona jest w zachodniej części powiatu ostrołęckiego (powiat usytuowany jest w północno-wschodniej części województwa mazowieckiego) zajmuje około 197 km², co stanowi około 9,3 % ogólnej powierzchni powiatu i około 0,55 % powierzchni województwa. Około 43% powierzchni gminy stanowią lasy.

Gmina podzielona jest na 38 sołectw, w skład których wchodzi: Antonie, Białobrzeg Bliższy, Białobrzeg Dalszy, Chojniki, Dobrołęka, Drężewo, Działyń, Grabnik, Grabowo, Grabówek, Grądzik, Kordowo, Kruki, Łazy, Mostowo, Nakły, Nowa Wieś, Nożewo, Olszewo-Borki, Przysań, Rataje, Rżaniec, Stepna-Michałki, Stepna Stara, Wyszel, Zabiele Piliki, Zabiele Wielkie, Zabrodzie, Żebry- Chudek, Żebry-Ostrowy I, Żebry-Ostrowy II, Żebry-Perosy, Żebry-Sławki, Żebry-Stara Wieś, Żebry- Wierzchlas, Żebry-Żabin, Żerań Duży, Żerań Mały.

Od wschodu graniczy z miastem powiatowym Ostrołęką, od południowego - wschodu, przez rzekę Narew z gminą Rzekuń, od północnego – wschodu z gminą Lelis, od północy z gminą Baranowo, od zachodu z gminą Krasnosielc i Sypniewo, od południa z gminą Młynarze.

Mapa 1. Położenie gminy Olszewo-Borki na tle powiatu ostrołęckiego

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

Gmina Olszewo-Borki położona jest na terenie równinnym, między zlewiskami dwóch rzek Narew i Omulew. Stwarza to dodatkowe zagrożenie powodziowe dla 12 miejscowości usytuowanych wzdłuż obu rzek. Obszar zalewowy obejmuje 540 ha gruntów zlokalizowanych na terenie sołectw: Białobrzeg Bliższy, Białobrzeg Dalszy, Dobrołęka, Drężewo, Grabowo, Kruki, Kordowo, Nożewo, Olszewo-Borki, Zabrodzie, Żerań Mały, Żerań Duży.

Gmina usytuowana jest w odległości około 100 km od Warszawy, w bezpośrednim zasięgu oddziaływania miasta powiatowego Ostrołęka.

Mapa 2. Mapa gminy Olszewo-Borki

Zewnętrzne powiązania komunikacyjne zapewniają drogi krajowe: Nr 61 relacji Warszawa – Jabłonna – Legionowo – Serock – Różan Ostrołęka oraz droga Nr 53 relacji Olsztyn – Szczytno – Rozogi – Myszyniec – Ostrołęka. Oba szlaki przebiegają w północo- wschodniej części gminy.

Wiodącym działem gospodarki mikroregionu jest rolnictwo opierające się na bazie indywidualnych gospodarstw rolnych. Obniżająca się stopniowo efektywność drobnej produkcji rolnej wynikająca nie tylko z jej rozdrobnienia ale i słabych jakościowo gleb oraz duża atrakcyjność przyrodniczo-krajobrazowa gminy, bezpośrednie sąsiedztwo miasta powiatowego, a następnie bliskości i dostępność aglomeracji warszawskiej są czynnikami korzystnymi do rozwoju funkcji mieszkalno – rekreacyjno – wypoczynkowej tego regionu.

Gminę Olszewo-Borki zamieszkuje obecnie 10747 mieszkańców, w tym liczba mężczyzn wynosi 5389, a liczba kobiet 5358. Stan na 12 grudnia 2021 roku.

7. DIAGNOZA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY OLSZEWO-BORKI

7.1. Przystań

Powstanie miejscowości Przystań nie jest dokładnie określone. Przypuszczalnie została założona w pierwszej połowie XVI wieku, kiedy Mikołaj Mzowski otrzymał nadanie królewskie w postaci 25 włók lasu w Puszczy Płodownickiej. Nad rzeką Omulew został wybudowany młyn wodny, a następnie kuźnica czyli „Ruda”. W 1550 roku Mikołaj Mzowski sprzedał to nadanie i młyn wodny Piotrowi Wesslowi.

W 1565 roku w czasie przeprowadzonej lustracji mazowieckiej stwierdzono, że dochód z „Rudy” jest dość duży. Skoro młyn i eksploatacja rudy podlegały lustracji, z tego wynika, że należały do skarbu królewskiego, a Piotr Wessel był tylko jego dzierżawcą. Podsumowując należałoby stwierdzić, że Piotr Wessel, herbu Rogal stał się właścicielem lasu, Rudy oraz dzierżawcą młyna.

Następnie „Rudą” zarządzał w 1582 roku Joannes Wessel, syn Piotra. W 1597 roku Jan Wessel zrzekł się praw do „Rudy” na rzecz swojego syna Kacpra Wessla. W dość krótkim czasie Kacper Wessel wykupił dzierżawę i stał się jej prywatnym właścicielem.

W roku 1670 majątek Przystani został sprzedany Stanisławowi Godlewskiemu, po którym dziedziczył Zygmunt Godlewski, od 1713 roku skarbnik różański, a potem także stolnik łomżyński. Przystań w kolejności została przejęta przez syna Zygmunta, Konstantyna.

W czasie walk konfederatów barskich z Rosjanami drewniany dwór został spalony przez wojsko rosyjskie. Konstanty od razu podjął się odbudowy budynku, ale nagła i niespodziewana śmierć nie pozwolił mu dokończyć tego dzieła. Wdowa po zmarłym, w imieniu nieletniego syna oraz córka z mężem, postanowili przekazać majątek w zastaw za udzieloną pożyczkę Pawłowi Mostowskiemu. W rezultacie majątek Przystani przeszedł w jego posiadanie. Dokończył on odbudowę dworku wraz z budynkami gospodarczymi, zniszczonymi przez wojsko rosyjskie.

Państwo Mostowscy poszerzyli swój majątek o tereny Nowej Wsi oraz Płaczkowa. W późniejszym czasie dobra Przystani zostały zakupione przez Krasińskich, a następnie przez Czartoryskich. Najstarsza córka Adama Czartoryskiego i Marii Ludwiki, Małgorzata w 1925 roku otrzymała w posagu ślubnym dobra Przystani. Poślubiła ona cudzoziemca, księcia Gabriela de Burbon-Sicilias z Francji. Młode małżeństwo polubiło swą majątność, urzekło ich piękne położenie Przystani, wśród lasów i łąk, jednakże chcieli mieszkać bardziej dostojnie, a stary dwór tknięty zębem czasu już nie spełniał oczekiwań książęcej pary. Dlatego na zlecenie księcia rozpoczęto budowę nowego dworu, parku, sadu oraz ogrodu.

Nowy dwór został zbudowany w 1928 roku. Wykonany został z sosnowego drewna w kształcie prostokąta, jednokondygnacyjny z użytkowym poddaszem, przykryty mansardowym dachem gontowym. Wewnątrz ściany tynkowane, tylko jedna „sala modrzewiowa” otrzymała wystrój ścian wyłożonych deskami modrzewiowymi. Front, wejściowy, skierowany w stronę południową z wysuniętymi schodami, przykrytymi tarasem, wspartym na czterech drewnianych kolumnach, co stanowiło najpiękniejszy element dworku. Poza dworem został założony nowy park, sad i ogród.

W 1929 roku w czasie porodu zmarła księżna Małgorzata, a narodzonemu synowi nadano imię Antoni. Stał się on po matce spadkobiercą majątku w Przystani. Po okresie trwania żałoby książę Gabriel de Bourbon ożenił się po raz drugi, jego wybranką została księżniczka Cecylia Lubomirska. W 1933 roku książę wraz z małżonką postanowili przenieść się z Warszawy do Przystani i zamieszkać tu na stałe. W tym samym roku wykonano projekt kaplicy, który przewidywał, że zostanie ona wykonana w stroju tatrzańskim, symbolizując wielkość radu zamieszkałego na dworze. Postawiono ją na wysokiej podmurówce z czerwonej cegły, a wewnątrz ustawiono ołtarz snycerski. Na ścianie został powieszony obraz Matki Boskiej Leśnej i Chrystusa na Krzyżu. Z młyna zostało doprowadzone światło.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

Po zakończeniu prac związanych z budową kaplicy w niedzielę 12 maja 1935 roku do Przystani przybył Eksceleńcja biskup łomżyński Stanisław Łukomski, który dokonał poświęcenia kaplicy. Nadano jej imię Najświętszej Marii Panny Łaskawej. Od czasu jej wyświęcenia odbywały się tam Msze Święte. W tym samym roku ustawiono figurkę Chrystusa Błogosławionego w parku w bliskim sąsiedztwie dworku. Natomiast z odbytej przez Antoniego de Bourbona pierwszej komunii świętej został wykonany obraz (mozaika). Obraz ten przedstawia Matkę Boską i napis w języku hiszpańskim „O Mario bez grzechu poczęta, módl się za nami, którzy się do Ciebie uciekamy”. Po zakończeniu II wojny światowej w dworku mieściła się szkoła, następnie był tam ośrodek wypoczynkowo-szkoleniowy, a aktualnie od roku 1981 ponownie mieści się szkoła podstawowa.

Po długim okresie użytkowania budynek wymagał kapitalnego remontu, w związku z czym gmina złożyła wniosek o dofinansowanie do Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych. Na realizację projektu Gmina Olszewo-Borki uzyskała dofinansowanie z Regionalnego Programu operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013 Priorytet VI „Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji”, Działanie 6.1 „Kultura”. Celem realizacji projektu była ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń wraz z wykorzystaniem walorów naturalnych i kulturowych dla wzrostu atrakcyjności regionu poprzez rozwój sektora turystyki i kultury na obszarach wiejskich.

Projekt wymagał prowadzenia niezbędnych prac renowacyjnych – konserwatorskich, polegających na odnowieniu schodów, tarasu, balkonu, schodów zewnętrznych z izolacją. Oprócz odnowienia obiektu z zewnątrz, poddano renowacji salę modrzewiową i salę białą. Po odnowieniu zakupiono wyposażenie sali modrzewiowej: stół, krzesła, szafy i oświetlenie odzwierciedlające charakter zabytkowego obiektu.

Zdjęcie 1. Obiekt dworku w Przystani przed remontem

Źródło: Opracowanie własne

Zdjęcie 2. Obiekt dworku w Przystani po remoncie w 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne

Kolejnym etapem projektu była realizacja zagospodarowania terenu, polegająca na odnowieniu ogrodzenia od frontu obiektu oraz ułożenie kostki brukowej przed budynkiem i wjazdu. Zagospodarowanie terenu obejmowało także rewaloryzację zabytkowego parku położonego na tyłach obiektu. Projekt rewaloryzacji założenia dworsko-parkowego przygotowała firma „Zaczarowany Ogród z Warszawy”. W ramach tego zadania usunięto drzewostan samosiewny, wykonano nowe nasadzenia roślin, wykonano nawodnienie oraz odtworzono alejki wraz z stylizowanymi ławeczkami.

Zdjęcie 3. Park w Przystani

Źródło: Opracowanie własne

W 2019 roku zostały przeprowadzone prace remontowe przyziemia zabytkowego dworku. Zakres prac obejmował: odkopanie fundamentów, wykonanie izolacji pionowej i poziomej, wykonanie drenażu, pokrycie fundamentów kamieniem ciętym, wykonanie izolacji przeciwwilgociowej tarasu oraz okładziny schodów i posadzki tarasu, a także remont zawilgoconych tynków w pomieszczeniach mieszczących się w piwnicach budynku. Ponadto w celu ograniczenia ilości gromadzenia się wód opadowych i gruntowych w gruncie zalegającym wokół ścian budynku zabytkowego dworku, bezpośrednio przy ławach fundamentowych, zaprojektowano drenaż odwadniający, który będzie zbierał spiętrzone wody gruntowe.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

Na realizację tego zadania gmina otrzymała wówczas dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego.

Zdjęcie 4. Obiekt dworku w Przystani po remoncie przyziemia w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne

Zdjęcie 5. Obiekt dworku w Przystani po remoncie przyziemia w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

W 2020 roku wykonana prace remontowe polegające na: wymianie rynien, naprawie obróbki blacharskiej, wymianie czap wieńczących murek kamienny okalający taras, remoncie tarasu nad wejściem głównym do budynku oraz czyszczeniu i malowaniu elementów drewnianej elewacji.

Zdjęcie 6. Obiekt dworku w Przystani po remoncie w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne

Zdjęcie 7. Obiekt dworku w Przystani po remoncie w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne

W roku 2021 w zabytkowym dworku wykonano modernizację instalacji elektrycznej. Zmodernizowane zostało również otoczenie zabytkowego budynku. Została przebudowana droga gminna bezpośrednio prowadząca do obiektu. Część drogi zaliczającej się do Założenia Dworsko-Parkowego została wykonana z kostki granitowej, a przyległa ścieżka pieszo-rowerowa z kostki kamiennej. Na przeciw dworku urządzono zieleniec, na którym zachowano stare drzewa, a dosadzone zostały krzewy i róże.

Zdjęcie 8. Obiekt dworku w Przystani po remoncie w 2020 roku

Źródło: Opracowanie własne

7.2. Nowa Wieś

Plebania w Nowej Wsi to jeden z najcenniejszych zabytków architektury mieszczący się w Gminie Olszewo-Borki. Budynek powstał w 1912 roku dzięki staraniom ks. Władysława Krauzego oraz ks. Franciszka Przedpeńskiego. Architekt, który projektował budynek plebanii w bardzo umiejętny sposób połączył kilka stylów.

Jest to budowla o nieregularnych kształtach, rozczłonkowana i asymetryczna. Budynek jest usytuowany na wzniesieniu w sąsiedztwie kościoła. Zbudowany na planie prostokąta, dwukondygnacyjny z dobudowaną częścią trzeciej kondygnacji w kształcie przypominającym wieżę. Fundamenty budowli zostały wykonane z kamienia na zaprawie cementowo-wapiennej. Ściany nośne zostały wykonane z pełnej cegły ceramicznej, strop zaś z drewnianych belek. Otwory okienne na parterze mają kształt prostokąta. Na piętrze, w ścianie frontowej występuje duży okrągły otwór okienny z drzwiami sięgającymi posadzki. Jest to tzw. porte - fenetre (z języka francuskiego drzwi-okno). Budowla zwieńczona jest dwuspadowym dachem.

Zdjęcie 9. Plebania w Nowej Wsi

Źródło: Opracowanie własne

8. EWIDENCJA ZABYTKÓW

8.1. Wykaz zabytków nieruchomych z terenu Gminy Olszewo-Borki.

Na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prowadzona jest przez Wójta Gminy Olszewo-Borki ewidencja zabytków w formie zbiorów kart adresowych zabytków nieruchomych oraz zbioru kart adresowych stanowisk archeologicznych z terenu gminy. Dla zabytków nieruchomych historycznych na kartach adresowych podawane są następujące informacje: adres lub lokalizacja zabytku, krótka charakterystyka funkcji oraz wygląd wraz z dokumentacją fotograficzną, a także uwagi dotyczące stanu obecnego zabytku. Dla stanowisk archeologicznych na kartach adresowych podawane są następujące informacje: miejscowość w której występuje dane stanowisko, datowanie oraz mapa lokalizacyjna.

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Olszewo-Borki zamieszczono 14 zabytków (obiektów) nieruchomych oraz 160 stanowisk archeologicznych. Zamieszczenie zabytków w Gminnej Ewidencji Zabytków daje podstawę do ich ochrony we wszystkich dokumentach planistycznych. Co ważne, na terenie Gminy Olszewo-Borki posiadamy 4 zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa Mazowieckiego

WYKAZ ZABYTKÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

L.p.	Obiekt/obecna funkcja	Miejscowość	Adres	Numer rejestru	Okres powstania
1.	Plebania murowana z przełomu XIX/XX w. znajdująca się w Nowej Wsi Zachodniej.	NOWA WIEŚ	ul. Kościelna, 07-416 Nowa Wieś	A-489	XIX/XX w.
2.	Dawny dwór w Przystani z 1928 roku. Obecnie szkoła podstawowa.	PRZYSTAŃ	Przystań 33, 07-416 Przystań	A-511	1928 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

3.	Zabytkowy park dworski w Przystani, gm. Olszewo – Borki o powierzchni 7 ha.	PRZYSTAŃ	Przystań 33, 07-416 Przystań	A-511	XVII w.
4.	Założenie dworsko – parkowe.	PRZYSTAŃ	Przystań 33, 07-416 Przystań	A-511	XVII w.

**ZESTAWIENIE ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ
EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY OLSZEWO - BORKI**

L.p.	Miejscowość	Obiekt/obecna funkcja	Adres	Nr działk i ew.	Okres powstania
1	Chudek (obecnie Żebry- Chudek)	Zbiorowa mogiła z II wojny światowej	07-416 Żebry – Chudek	236	26 XI 1939 r.
2	Kruki	Mogiła Ludwika Kickiego	ul. Łubinowa, 07-415 Kruki	89	26 V 1831 r.
3	Nakły -Kurki (obecnie Białobrzeg Bliższy)	Zbiorowa mogiła z II wojny światowej	07-415 Kruki	408/2	1944 r.
4	Nowa Wieś	Cmentarz grzebalny parafii rzymsko – katolickiej p.w. Narodzenia N. M. Panny i św. Maksymiliana Kolbe	ul. Kościelna, 07-416 Nowa Wieś	82/3 83/1	II poł. XIX w.
5	Nowa Wieś	Plebania murowana z przełomu XIX/XX w. znajdująca się w Nowej Wsi Zachodniej	ul. Kościelna, 07-416 Nowa Wieś	148/2	XIX/XX w.
6	Olszewo – Borki	Budynek Dworca PKP „Stacja Grabowo”	ul. Warszawska 19F, 07-415 Olszewo - Borki	35/58	Ok. 1919 r.
7	Przystań	Dawny dwór w Przystani z 1928 roku. Obecnie szkoła podstawowa	Przystań 33, 07-416 Przystań	75/3	1928 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

L.p.	Miejscowość	Obiekt/obecna funkcja	Adres	Nr działki ew.	Okres powstania
8	Przystań	Zabytkowy park dworski w Przystani, gm. Olszewo – Borki o powierzchni 7 ha	Przystań 33, 07-416 Przystań	75/3	XVII w.
9	Przystań	Założenie dworsko – parkowe	Przystań 33, 07-416 Przystań	75/3	XVII w.
10	Przystań	Pozostałości po młynie drewnianym wodnym	Przystań 24, 07-416 Przystań	73	1944 r.
11	Przystań	Budynek przy młynie wodnym w Przystani	Przystań 24, 07-416 Przystań	73	1944 r.
12	Zabiele Wielkie	Budynek dworca PKP	Zabiele Wielkie 50, 07-416 Zabiele Wielkie	627/3	Ok. 1917 r.
13	Żebry – Grzymki (obecnie Żebry – Stara Wieś)	Cmentarz z I wojny światowej żołnierzy niemieckich i rosyjskich	Żebry – Stara Wieś 23, 07-415 Żebry – Stara Wieś	7	1914 r.
14	Żerań Duży	Cmentarz wojenny z czasów I wojny światowej	Żerań Duży, 07-415 Żerań Duży	22	1915 – 1918 r.

8.2. Cmentarz, mogiły, miejsca pamięci narodowej

Lp.	Miejscowość	Rodzaj obiektu	Data powstania	Wygląd obiektu i położenie	Stan utrzymania obiektu
1	Grabowo	Cmentarz	lata 90-te	Obiekt, ogrodzony: skraj lasu, wzniesienie	uporządkowany
2	Żebry-Perosy	Cmentarz	lata 70-te	Obiekt ogrodzony: blisko kościoła	uporządkowany

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

3	Białobrzeg Bliższy	Mogiła zbiorowa	lata 50-te	Krzyż i tablica: las prywatny	uporządkowany
5	Nowa Wieś	Cmentarz	poł. XIX w.	Obiekt ogrodzony: blisko kościoła	uporządkowany

8.3. Wykaz stanowisk archeologicznych z terenu Gminy Olszewo-Borki

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic gminy. Środowisko kulturowe gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej (dominującej pod względem liczby faktów osadniczych). Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski i obejmują arkusze 37-70, 38-69, 38-70, 38-71, 39-69, 39-70, 39-71, 40-70, 40-71. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Największe skupisko faktów osadniczych notujemy w okolicy miejscowości Przysań oraz Białobrzeg Bliższy i Dalszy. Kilkanaście stanowisk zlokalizowano również w obrębie miejscowości Grabnik, Nożewo oraz Żebry-Ostrowy. Większość stanowisk zlokalizowana jest na terenach rolnych oraz nieużytkach, zwykle na wyniesieniach terenu lub w pobliżu cieków wodnych.

Należy podkreślić, że wszelkie inwestycje, które wiążą się z pracami ziemnymi, takie jak np. kanalizacja, wodociągi, inwestycje mieszkaniowe i przemysłowe, budowa dróg, obwodnic, lokalizacje zwirowni, kopalni kruszywa, planowane zalesienia, melioracje, regulacje cieków wodnych itp., stanowią istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

ZESTAWIENIE STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH WŁĄCZONYCH DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY OLSZEWO-BORKI

L.p.	Miejscowość	Obszar	Numer stanowiska na obszarze	Numer stanowiska w miejscowości	czas powstania
1	Antonie	38-71	9	1	Epoka brązu Okres późnośredniowieczny
2	Batlaki (Łazy)	38-71	14	1	Epoka kamienia Okres średniowieczny / okres nowożytny
3	Białobrzeg Bliższy (Białobrzeg Dalszy)	38-70	35	1	Epoka brązu
4	Białobrzeg Bliższy	38-71	13	1	Okres wczesnośredniowieczny
5	Białobrzeg Dalszy	38-70	23	1	Średniowiecze / nowożytna
6	Białobrzeg Dalszy	38-70	24	2	Średniowiecze / nowożytna
7	Białobrzeg Dalszy	38-70	25	3	Nowożytna
8	Białobrzeg Dalszy	38-70	26	4	Nowożytna
9	Białobrzeg Dalszy	38-70	27	5	Nowożytna
10	Białobrzeg Dalszy	38-70	28	6	Nowożytna
11	Białobrzeg Dalszy	38-70	29	7	Nowożytna
12	Białobrzeg Dalszy	38-70	32	8	Nowożytna
13	Białobrzeg Dalszy	38-70	33	9	Nowożytna
14	Białobrzeg Dalszy	38-70	34	10	Nowożytna
15	Białobrzeg Dalszy	38-70	36	11	Nowożytna

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

16	Białobrzeg Dalszy	38-70	37	12	Nowożytna
17	Białobrzeg Dalszy	38-70	38	13	Kultura łużycka
18	Białobrzeg Dalszy	38-70	45	14	Nowożytna
19	Białobrzeg Dalszy /Zarzeczce/	38-70	39	1	Nowożytna
20	Białobrzeg Dalszy /Zarzeczce/	38-70	40	2	Nowożytna
21	Dobrołęka	40-71	6	1	Średniowiecze Nowożytna
22	Dobrołęka	40-71	7	2	Wczesne średniowiecze Nowożytna
23	Dobrołęka	40-71	8	3	Średniowiecze Nowożytna
24	Dobrołęka	40-71	9	4	Średniowiecze Nowożytna
25	Dobrołęka	40-71	10	5	Nowożytna
26	Dobrołęka – Maćki (Dobrołęka)	40-71	20	1	Średniowiecze P. średniow. / nowożytność
27	Dobrołęka – Maćki (Dobrołęka)	40-71	21	2	Starożytność Średniowiecze Pźn. Średn. O.N
28	Drężewo (Kruki)	38-71	24	1	Wcz. śred. XI – XIII w. Nieokreślona chronologia Nieokreślona chronologia
29	Działyń	39-70	18	1	Nowożytna
30	Góry (Mostowo)	38-69	6	1	Starożytność / wczesne średn. Wczesne średniowiecze Nowożytność
31	Góry (Zabiele Wielkie)	38-69	7	2	Późna epoka brązu Okres rzymski Starożytność Późne średn. / nowożytność
32	Góry (Zabiele Wielkie)	38-69	8	3	Okres nowożytny
33	Góry (Zabiele Wielkie)	38-69	9	4	Późne średniowiecze Okres nowożytny
34	Grabnik	38-70	7	1	Nowożytna
35	Grabnik	38-70	8	2	Epoka kamienia

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

36	Grabnik	38-70	9	3	Nowożytna
37	Grabnik	38-70	11	5	Nowożytna
38	Grabnik	38-70	12	6	Kultura łużycka
39	Grabnik	38-70	13	7	Nowożytna
40	Grabnik	38-70	14	8	Nowożytna
41	Grabnik	38-70	15	9	Nowożytna
42	Grabnik	38-70	16	10	Nowożytna
43	Grabnik	38-70	17	11	Kultura łużycka / wczesne średniowiecze
44	Grabnik	38-70	18	12	Nowożytna
45	Grabnik	38-70	19	13	Nowożytna
46	Grabowo (Olszewo - Borki)	39-71	7	2	Neolit Średn. / nowożytna
47	Grabowo	39-71	17	3	Znal. luźne
48	Grabowo (Olszewo - Borki)	39-71	15	4	Mezolit /?/ Nowożytna
49	Grabówek	38-69	10	1	Epoka brązu VIII-IX w. XI-XIII w. Nowożytność
50	Grabówek	38-69	11	2	Wczesne średniowiecze Okres nowożytny
51	Grabówek	38-69	12	3	Wczesne średniowiecze Późne średn. / nowożytność
52	Grabówek	38-69	13	4	Okres nowożytny
53	Grabówek	38-69	14	5	XII – XVIII w. Późne średn. / okres nowożytny
54	Kolonia Dobrołęka (Dobrołęka)	40-70	2	1	Późny neolit/ wcz. ep. brązu
55	Kolonia Dobrołęka (Dobrołęka)	40-70	7	2	Późny neolit / wcz. ep. brązu
56	Kolonia Dobrołęka (Dobrołęka)	40-70	8	3	Mezolit / neolit ?
57	Kordowo	39-71	14	1	Nowożytna
58	Kruki	38-71	15	1	Okres późnośredniowieczny Okres nowożytny

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

59	Kruki	38-71	16	2	Okres wczesnośredniowieczny Okr. wpł. nowożytny
60	Kruki	38-71	18	4	Epoka brązu Mezolit Okres nowożytny
61	Kruki	38-71	19	5	Epoka brązu Okr. późnośredniowieczny
62	Kruki	38-71	21	7	I / II okr. ep. brązu Ep. kamienia Okr. rzymski
63	Kruki	39-71	16	8	Neolit Epoka brązu Wcz. średn. Nowożytność
64	Mostowo	38-69	4	1	Okres nowożytny
65	Mostowo	38-69	5	2	Okres nowożytny
66	Mostowo (Zabiele Wielkie)	38-70	1	6	Okres nowożytny
67	Mostowo	38-70	10	4	Nowożytna
68	Mostówek	38-69	15	1	Okres nowożytny
69	Nowa Wieś	39-70	1	1	Nowożytna / p. średniow.
70	Nowa Wieś	39-70	2	2	Nowożytna
71	Nowa Wieś	39-70	3	3	Średniowieczna Nowożytna
72	Nowa Wieś	39-70	4	4	Średniowiecze / nowożytna
73	Nowa Wieś	39-70	5	5	P. średniow./ nowożytna
74	Nowa Wieś	39-70	6	6	Nowożytna Średniowiecze
75	Nowa Wieś	39-70	11	7	Średniowieczna/nowożytna Epoka brązu
76	Nożewo	40-71	1	1	Późne średniowiecze
77	Nożewo	40-71	2	2	Nowożytna
78	Nożewo	40-71	3	3	Późne średniowiecze Nowożytny
79	Nożewo	40-71	4	4	Nowożytna
80	Nożewo	40-71	5	5	Nowożytna
81	Nożewo	40-71	12	6	Średniowiecze Późne średniowiecze / nowożyt.
82	Nożewo	40-71	13	7	P. średniow. / nowożytność
83	Nożewo	40-71	14	8	P. średniow. / nowożytność
84	Nożewo	40-71	15	9	P. średniow. / nowożytność
85	Nożewo	40-71	16	10	Średniowiecze P. średniow. / nowożytność

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

86	Nożewo	40-71	17	11	Średniowiecze P. średniow. / nowożytność
87	Nożewo	40-71	18	12	Epoka brązu Średniowiecze P. średniow. / nowożytność
88	Nożewo	40-71	19	13	Późne średniowiecze
89	Pietraki (Łazy)	38-71	10	1	Epoka brązu
90	Pietraki (Łazy)	38-71	11	2	Epoka kamienia Epoka brązu Okres wczesnośr. / okres późnośr.
91	Pietraki (Łazy)	38-71	12	3	Okres nowożytny
92	Podrężewo (Olszewo-Borki)	39-71	8	1	Nowożytna
93	Podrężewo (Olszewo-Borki)	39-71	9	2	Neolit Wcz. średn. Nowożytna
94	Przystań	38-70	22	1	Neolit /?/
95	Przystań	38-70	30	2	Nowożytna
96	Przystań	38-70	31	3	Nowożytna
97	Przystań	38-70	41	4	Nowożytna
98	Przystań	38-70	42	5	Nowożytna
99	Przystań	38-70	43	6	Nowożytna
100	Przystań	38-70	44	7	Nowożytna
101	Rataje	38-69	16	1	Okres nowożytny
102	Rżaniec	38-69	1	1	Późne średniowiecze Późn. Średn. / okres nowożytny Okres nowożytny
103	Rżaniec	38-69	2	2	XVI-XVIII w.
104	Skrzypek (Działyń)	39-70	16	1	P. średniow. / nowożytna
105	Skrzypek (Działyń)	39-70	17	2	P. średniow. / nowożytna
106	Wyszel	38-70	20	1	Nowożytna
107	Wyszel	38-70	21	2	Nowożytna
108	Wyszel	37-70	73	3	Nowożytna
109	Wyszel	37-70	74	4	Średniowiecze Nowożytna

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

110	Zabiele Piliki	39-69	17	1	Wczesne średniowiecze Późne średniowiecze Okres nowożytny
111	Zabiele Wielkie	39-69	15	1	Okres nowożytny
112	Zabiele Wielkie	39-69	16	2	Późne średniowiecze Okres nowożytny
113	Zabiele Wielkie	39-69	18	3	Okres nowożytny
114	Zambrzycha (Grabnik)	39-70	12	1	Nowożytna Epoka brązu Epoka brązu
115	Zambrzycha (Grabnik)	39-70	13	2	Ep. Brązu Średniowiecze P. średniowiecze
116	Zambrzycha (Zabiele Piliki)	39-70	14	3	Średniowiecze Nowożytna
117	Zambrzycha (Zabiele Piliki)	39-70	15	4	Nowożytna
118	Żebry Chudek	38-70	1	1	Średniowiecze
119	Żebry Chudek	38-70	2	2	Średniowiecze
120	Żebry Chudek	38-70	3	3	Starożytna / średniowieczna
121	Żebry Chudek	38-70	4	4	Średniowiecze
122	Żebry Chudek	38-70	5	5	Nowożytna
123	Żebry Chudek	39-70	7	6	Nowożytna Średniowiecze
124	Żebry Chudek	39-70	8	7	Nowożytna Średniowiecze
125	Żebry Chudek	39-70	9	8	Nowożytna
126	Żebry Chudek	39-70	10	9	Nowożytna
127	Żebry-Ostrowy	39-70	19	1	P. średniow. / nowożytna
128	Żebry-Ostrowy	39-70	20	2	P. średniow. / nowożytna
129	Żebry-Ostrowy	39-70	21	3	P. średniow. / nowożytna
130	Żebry-Ostrowy	39-70	22	4	P. średniow. / nowożytna
131	Żebry-Ostrowy	39-70	23	5	Średniowiecze Nowożytna

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

132	Żebry-Ostrowy	39-70	24	6	Ep. Kamienia / ep. Brązu Średniowiecze Nowożytna
133	Żebry-Ostrowy	39-70	25	7	Nowożytna P. średniowiecze
134	Żebry-Ostrowy	39-70	26	8	Ep. Kamienia / ep. brązu
135	Żebry-Ostrowy	39-70	27	9	Nowożytna Starożytna
136	Żebry-Ostrowy	39-70	28	10	P. średniowiecze Ep. brązu
137	Żebry-Ostrowy	39-70	29	11	Nowożytna P. średniowiecze
138	Żebry-Ostrowy	39-70	30	12	Nowożytna
139	Żebry-Ostrowy	39-70	31	13	Nowożytna
140	Żebry – Perosy	40-70	1	1	Późny neolit/wcz. ep. brązu
141	Żebry – Sławki	40-70	9	1	IV / V ok. ep. brązu
142	Żebry – Stara Wieś	40-70	3	1	Mezolit / neolit ?
143	Żebry – Stara Wieś	40-70	4	2	Mezolit/ ep. brązu
144	Żebry – Stara Wieś	40-70	5	3	Starożytna
145	Żebry – Stara Wieś	40-70	6	4	Starożytna
146	Żebry - Wierzchlas	39-70	32	1	Nowożytna P. średniowiecze
147	Żebry - Wierzchlas	39-70	36	2	Nowożytna P. średniowiecze
148	Żebry - Wierzchlas	39-70	37	3	Nowożytna P. średniowiecze
149	Żebry - Wierzchlas	39-70	38	4	Starożytna Nowożytna
150	Żebry - Wierzchlas	39-70	39	5	Nowożytna P. średniowiecze
151	Żebry - Wierzchlas	39-70	40	6	Nowożytna
152	Żebry - Żabin	39-70	33	1	Średniowiecze Nowożytna

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

153	Żebry - Żabin	39-70	34	2	Nowożytna
154	Żebry - Żabin	39-70	35	3	Nowożytna P. średniowiecze
155	Żerań Mały	40-71	11	1	Nowożytna
156	Żerań Mały	40-71	26	2	Średniowiecze P. średniowiecze / nowożytna
157	Żerań Wielki (Dobrołęka)	40-71	22	1	Średniowiecze P. średniow. / nowożytność
158	Żerań Wielki (Dobrołęka)	40-71	23	2	Średniowiecze P. średniow. / nowożytność
159	Żerań Wielki (Dobrołęka)	40-71	24	3	Średniowiecze Pźn. Średn. / nowożytna
160	Żerań Wielki (Dobrołęka)	40-71	25	4	Późne średniowiecze / nowożytność

9. BILANS WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO DLA GMINY OLSZEWO-BORKI. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ SWOT.

Analiza SWOT jest jednym z podstawowych narzędzi diagnostycznych. Określa ona cztery elementy wpływające na ocenę: mocne i słabe strony, czyli pozytywne i negatywne warunki wewnętrzne, a także szanse i zagrożenia, czyli pozytywne i negatywne warunki zewnętrzne. Poniższa analiza jest podstawą do określenia celów i kierunków działań gminy Olszewo-Borki w zakresie ochrony zabytków.

Mocne strony	
1.	Sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki (bogactwo fauny i flory)
2.	Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta powiatowego Ostrołęka
3.	Duża ilość stanowisk archeologicznych świadcząca o bogatej historii terenu
4.	Występowanie na terenie gminy zabytków wysokiej rangi – Dwór Burbonów
5.	Atrakcyjne walory krajobrazowe

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

Słabe strony

1.	Brak rozwiniętej bazy noclegowej
2.	Brak oferty edukacji regionalnej
3.	Niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki
4.	Mała promocja zasobów dziedzictwa kulturowego jako towaru turystycznego

Szanse

1.	Pozyskiwanie funduszy na prace remontowo-konserwatorskie obiektów zabytkowych
2.	Edukacja regionalna mieszkańców
3.	Organizowanie imprez sportowo-kulturalnych zwłaszcza o zasięgu ponad regionalnym opartych na możliwościach regionu
4.	Wypracowanie form współpracy jednostek działających na rzecz ochrony zabytków (organów rządowych, samorządowych oraz organizacji społecznych)
5.	Wykorzystanie obiektów zabytkowych do celów komercyjnych

Zagrożenia

1.	Kłęski żywiołowe i losowe
2.	Rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych
3.	Mała świadomość społeczna odnośnie walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy
4.	Coraz słabsze zaangażowanie młodszych pokoleń w kultywowanie tradycji
5.	Wysokie koszty zachowania odrestaurowanych zabytków

10. DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPIEKI I OCHRONY NAD ZABYTKAMI. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Biorąc pod uwagę zasoby dziedzictwa kulturowego gminy Olszewo-Borki określoną następujące priorytety, kierunki działań i zadania:

Priorytety:

1. rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Olszewo-Borki;
2. ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego;
3. promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego gminy.

Kierunki działania:

1. zahamowanie procesu degradacji zabytków oraz doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
2. rozszerzanie zasobu oraz bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków;
3. dbanie o stan i porządek na zabytkowych cmentarzach znajdujących się na obszarze gminy;
4. ułatwienie dostępu do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy;
5. prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadania:

1. podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy. Pomoc właścicielom zabytkowych obiektów w pozyskiwaniu środków na odnowę zabytków;
2. stała opieka nad zabytkami wpisanymi do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków;
3. prowadzenie bieżących prac porządkowych przy gminnych cmentarzach;
4. dokonywanie przeglądów zabytków w terenie wpisanych do rejestru zabytków;

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY OLSZEWO-BORKI NA LATA 2022-2025

5. udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Olszewo-Borki na lata 2022-2025, na stronie internetowej Urzędu.

Zadania i kierunki wyznaczone w gminnym programie ochrony zabytków będą realizowane za pomocą następujących instrumentów:

1. instrumentów prawnych wynikających z przepisów ustawowych obejmujących m. in. wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków, uchwalenie stref ochrony konserwatorskiej czy uchwalenie miejscowych planów zagospodarowanie przestrzennego;
2. instrumentów finansowych obejmujących m. in. finansowanie prac konserwatorskich, udzielanie dotacji na finansowanie prac konserwatorskich i restauratorskich, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotację, subwencję, dofinansowania dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych;
3. instrumentów społecznych obejmujących m. in. działania mające na celu promocję, edukację oraz współdziałanie z organizacjami społecznymi;
4. instrumentów kontrolnych obejmujących m. in. aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY OLSZEWO-BORKI

Zadania związane z opieką nad zabytkami na terenie gminy Olszewo-Borki mogą być finansowane m. in. z następujących źródeł:

1. budżetu gminy (w miarę posiadanych możliwości);
2. środki własne właścicieli przeznaczone na bieżące utrzymanie obiektu;
3. środki zewnętrzne.

12. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Realizacja programu poddana będzie ocenie Rady Gminy Olszewo-Borki w trybie art. 87 ust. 5 ustawy;
2. W sprawach nieuregulowanych w programie mają zastosowanie obowiązujące przepisy prawa.